

دانشگاه پیام نور - مرکز تهران

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

گروه علمی جامعه‌شناسی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته

جامعه‌شناسی

عنوان پایان نامه :

بررسی تاثیر اعتماد اجتماعی بر مشارکت اجتماعی دانشجویان

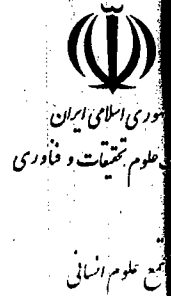
دانشگاه پیام نور مرکز ساری

استاد راهنما: دکتر نادر رازقی

استاد مشاور: دکتر احمد بخارایی

نگارش: حسین برزگر ولیکچالی

شماره:
تاریخ:
پیوست:

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه شناسی
تحت عنوان:

بررسی تاثیر اعتماد اجتماعی بر میزان مشارکت اجتماعی
دانشجویان پیام نور مرکز ساری

ساعت: ۱۲-۱۳/۳۰

تاریخ دفاع: ۸۹/۰۳/۱۲

درجه ارزشیابی: عالی

نمره: ۱۸ صد و هجده
هیات داوران:

امضاء	مرتبه علمی	نام و نام خانوادگی	داوران
	استاد	دکتر نادر رازقی	استاد راهنما
	دکتر	دکتر احمد بخارایی	استاد مشاور
	دکتر	دکتر غلامرضا غفاری	استاد داور
		دکتر میلانی	نماینده تحصیلات تکمیلی

خیابان استاد نجات
نرسیده به خیابان
مخان زند، چهارراه
سد، پلاک ۲۳۳
ت: ۸۸۸۰۱۰۹۰
ک: ۸۸۸۹۰۵۳۶
www.tpnu.a
ensani@tpnu.

و سپاس از

در این جا لازم می دانم از تمامی دوستان و عزیزانی که در جمع آوری آمار ، اطلاعات و تحلیل پژوهش نگارنده را یاری کرده و کمک های موثری نموده اند، سپاسگزاری و قدردانی نمایم که بدون کمک آن ها فراهم کردن این مجموعه امکان پذیر نبوده است.

نگارنده ضمن سپاس فراوان از استادان گرامی، آقایان: دکتر نادر رازقی، دکتر احمد بخارائی و دکتر غلامرضا غفاری که حقیر را از عنایات و راهنمایی های خردمندانه خود بهره مند ساختند، از مسئولان محترم دانشگاه پیام نور استان مازندران به ویژه مدیریت محترم رایانه، آمار و فناوری اطلاعات که در این راه همکاری نمودند نیز کمال تشکر را دارم.

در پایان از وجود کاستی ها و نواقص موجود در این پژوهش پوزش خواسته و امیدوارم مباحث آن برای خوانندگان محترم مفید باشد.

تقدیم به:

همسر صبور و مهربانم که طی این مدت با مهرورزی و بردباری مرا در انجام این تحقیق یاری نموده

است و نیز به دختر نازنینم «ثمین» .

چکیده (فارسی)

اعتماد تمامی جنبه های زندگی بشری را شکل می دهد. و زندگی اجتماعی را ممکن و آسان می سازد. اعتماد اجتماعی، یکی از جنبه های مهم روابط اجتماعی است. این مفهوم از آغاز طرح مباحث مربوط به علوم اجتماعی، اندیشه صاحب نظران این حوزه را به خصوص در رشته های جامعه شناسی، روانشناسی اجتماعی، اقتصاد و علوم سیاسی به خود معطوف داشته است. این موضوع زمینه ساز مشارکت و همکاری میان اعضای جامعه می باشد. اعتماد اجتماعی بستر تعاملات و کانون مفهوم سرمایه اجتماعی، ساز و کاری برای ایجاد انسجام و وحدت در نظام های اجتماعی و تسهیل گر مشارکت، تعاون اجتماعی، پرورش ارزش های جوان سالارانه موجب پیوند وسیع شهروندان با نهادهای مختلف اجتماعی است. اعتماد، انتظارات مناسب در مورد تنش های دیگران است، کسانی که نسبت به انجام کنش شان تعهد دارند. رابطه متقابل، انتظارات و اقدام به کنش مساعد، جوهر و محتوای اعتماد را تشکیل می دهند. بر این اساس اعتماد عمومی یعنی انتظار عموم از دریافت پاسخ مثبت به خواسته هایشان از طرف متولیان امور عمومی است. بررسی اعتماد و در مناسبات اجتماعی می تواند پاسخی به این پرسش باشد که تا چه حد در جامعه، مناسبات اجتماعی جدید پذیرفته شده و از مشروعیت لازمی برخوردار است این پرسش مطرح می شود آیا در درون روابط پیچیده جامعه تمایز یافته ای که در آن زندگی می کنیم، نظم اجتماعی برقرار است یا اینکه تغییرات اجتماعی حادث شده بیشتر جنبه فیزیکی و بیرونی داشته و هنوز لایه های میانی و درونی روابط اجتماعی تمییز نیافته است. لذا می توان گفت مساله اصلی در این پژوهش عبارت است از تاثیر اعتماد اجتماعی بر میزان مشارکت اجتماعی آنان در محیط دانشگاه. جامعه امروزی ما جامعه ای در حال توسعه است که دارای مسائل و دشواریهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. بررسی وضعیت اعتماد به عنوان عنصر اصلی ارتباطات اجتماعی در میان مردم، نهادهای دانشگاهی، نقش ها و پایگاهها که عناصر اصلی اجتماع را تشکیل می دهند وضعیت موجود را برای سیاستگذاران و برنامه ریزان در تمامی سطوح روشن می کند. بررسی میزان اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز ساری و شناخت عوامل تقویت کننده و یا تضعیف کننده آن برای داشتن برنامه ریزی درست با توجه به اینکه این مرکز دانشگاهی در حال توسعه و رو به رشد است. لازم و ضروری است، این تحقیق در راستای نیل به پاسخ هایی برای سوالاتی است که هدف کلی تحقیق را در بر می گیرد: شناخت تاثیر اعتماد اجتماعی بر مشارکت اجتماعی در بین دانشجویان شناخت تاثیر اعتماد بین فردی، نهادی و تعمیم یافته و ویژگی های شخصیتی دانشجویان بر مشارکت اجتماعی آنان، کوشش عمده این تحقیق را شامل می شود.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

- 1-1-1- مقدمه 1
- 1-1-2- بیان مساله 3
- 1-1-3- اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق 4
- 1-1-4- اهداف تحقیق 6

فصل دوم: پیشینه تحقیق

- 2-1- تحقیقات داخلی انجام شده 8
- 2-2- تحقیقات خارجی انجام شده 19

فصل سوم: مبانی نظری تحقیق

- 3-1- تعریف مشارکت 23
- 3-2- گونه شناسی مشارکت 29
- 3-3- مشارکت بر حسب موضوع 35
- 3-4- مشارکت بر مبنای اهداف و انتظار 40
- 3-5- مشارکت به لحاظ شروع و شکل گیری 41
- 3-6- مشارکت بر مبنای فضا و قلمرو 42
- 3-7- مبانی نظری مشارکت 42
- 1-3-8- پارادایم واقعیت اجتماعی 45
- 2-3-8- پارادایم تعریف اجتماعی 49
- 3-3-8- پارادایم رفتار اجتماعی 49

51.....	4-3-8- پارادایم ترکیبی
55.....	3-9- سنجش مشارکت اجتماعی
57.....	3-10- مفهوم شناسی مشارکت از منظری دیگر
61.....	3-11- مزایای مشارکت
63.....	3-12- اصول و مراحل مشارکت
68.....	3-13- مشارکت اجتماعی (مبانی و نظریه ها)
75.....	3-15- مفهوم شناسی اعتماد اجتماعی
91.....	1-3-15- انواع اعتماد
94.....	2-3-15- کارکردهای اعتماد اجتماعی
96.....	3-3-15- ابعاد نظری اعتماد اجتماعی
96.....	3-16- نظریات جامعه شناسان کلاسیک
96.....	1-3-16- هربرت اسپنسر
97.....	2-3-16- فردیناند تونیس
99.....	3-3-16- امیل دورکیم
100.....	4-3-16- ماکس وبر
101.....	5-3-16- جورج زیمل
101.....	6-3-16- تالکوت پارسونز
103.....	3-17- نظریات جامعه شناسان معاصر
103.....	1-3-17- گیدنز
115.....	2-3-17- لومان
116.....	3-3-17- زتومکا
117.....	4-3-17- کلمن
118.....	5-3-17- اریک اریکسون
121.....	6-3-17- براند باربر
123.....	7-3-17- چلبی

- 127 لوئیس و وایگرت -8-3-17
- 130 فوکویاما -9-3-17
- 131 سلیگمن -10-3-17
- 131 پاتنام -11-3-17
- 132 اوسلانر -12-3-17
- 133 راجرز -13-3-17
- 134 پاکستون -14-3-17
- 136 جانسون -15-3-17
- 140 چار چوب نظری تحقیق -3-18
- 144 فرضیه‌های تحقیق -3-19

فصل چهارم: روش‌شناسی تحقیق

- 145 روش تحقیق -4-1
- 145 تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها -4-2
- 149 اعتبار و پایایی -4-3
- 151 جامعه آماری -4-4
- 151 حجم نمونه -4-5
- 151 روش نمونه‌گیری -4-6
- 152 ابزار گردآوری اطلاعات -4-7
- 152 روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات -4-8

فصل پنجم: یافته‌های تحقیق

- 154 یافته‌های توصیفی -5-1
- 154 بررسی مشارکت اجتماعی در بین پاسخگویان -5-1-1
- 155 بررسی اعتماد اجتماعی در بین پاسخگویان -5-1-2
- 156 بررسی ویژگی‌های شخصیتی در بین پاسخگویان -5-1-3

164 یافته های استنباطی	5-2
166 یافته های حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون	5-2-1
168 یافته های حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و ضریب بتا	5-6-1
172 یافته های حاصل از آزمون تی مستقل	5-6-6
فصل ششم: بحث و نتیجه گیری		
177 جمع بندی نتایج توصیفی و استنباطی	6-1
183 پیشنهادها و راهکارها	6-2
185 فهرست منابع	
194 ضمائم	

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
48	نمودار 1-3: عوامل فردی و اجتماعی موثر بر مشارکت اجتماعی
51	نمودار 2-3: مدل رفتار مشارکتی
134	نمودار 3-3: مقوله های اعتماد اجتماعی
144	نمودار 4-3: مدل نظری پژوهش
158	نمودار 1-2-5: توزیع فراوانی جنس پاسخگویان
159	نمودار 2-2-5: توزیع فراوانی وضعیت تاهل پاسخگویان
160	نمودار 3-2-5: توزیع فراوانی رشته های تحصیلی پاسخگویان
161	نمودار 4-2-5: توزیع فراوانی مقاطع تحصیلی پاسخگویان
162	نمودار 5-2-5: توزیع فراوانی سن پاسخگویان
163	نمودار 6-2-5: توزیع فراوانی وضعیت اشتغال پاسخگویان
164	نمودار 7-2-5: توزیع فراوانی محل سکونت پاسخگویان
165	نمودار 5-5: نمودار اسکتر برای متغیرهای فرضیه 1
166	نمودار 6-5: نمودار اسکتر برای متغیرهای فرضیه 2
167	نمودار 7-5: نمودار اسکتر برای متغیرهای فرضیه 3

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان
34	جدول 1-3: طبقه بندی مشارکت از نظر وایت
53	جدول 2-3: عوامل، سازه ها و متغیرهای موثر بر مشارکت
56	جدول شماره 3-3: سنجش عضویت انجمن بر اساس مقیاس های نگرش اجتماعی «شوسلر»
64	جدول 4-3: مراحل مشارکت از نظر بانک جهانی
67	جدول 5-3: مراحل مشارکت از نظر هریسون و همکاران
114	جدول 6-3: مقایسه محیط های اعتماد و مخاطره در فرهنگ های پیش از مدرن و مدرن
137	جدول 7-3: مقایسه دیدگاه های نظری اعتماد در میان نظریه پردازان کلاسیک و معاصر
150	جدول 1-4: ضریب پایایی آلفای کرونباخ مقیاس اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی
154	جدول 1-1-5: مشارکت اجتماعی
155	جدول 2-1-5: اعتماد اجتماعی
156	جدول 3-1-5: ویژگی های شخصیتی
158	جدول 1-2-5: توزیع فراوانی جنس پاسخگویان
158	جدول 2-2-5: توزیع فراوانی وضعیت تاهل پاسخگویان
159	جدول 3-2-5: توزیع فراوانی رشته های تحصیلی پاسخگویان
160	جدول 4-2-5: توزیع فراوانی مقاطع تحصیلی پاسخگویان
161	جدول 5-2-5: توزیع فراوانی سن پاسخگویان
162	جدول 6-2-5: توزیع فراوانی وضعیت اشتغال پاسخگویان
163	جدول 7-2-5: توزیع فراوانی محل سکونت پاسخگویان
164	جدول 3-5: جدول آمار توصیفی متغیرهای اصلی تحقیق (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، ویژگی های شخصیتی)
165	جدول 4-5: جدول آمار توصیفی متغیرهای فرعی تحقیق (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، ویژگی های شخصیتی)
166	جدول 5-5: جدول ضریب همبستگی پیرسون (بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی و مشارکت آنها)
167	جدول 6-5: جدول ضریب همبستگی پیرسون (بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی دانشجویان و اعتماد اجتماعی)

168	جدول 5-7 : جدول ضریب همبستگی پیرسون (بررسی رابطه بین مشارکت اجتماعی دانشجویان و اعتماد اجتماعی)
168	جدول 5-6-1 : جدول ضریب همبستگی پیرسون و ضریب β (بررسی رابطه گویه های اعتماد اجتماعی)
169	جدول 5-6-2 : جدول ضریب همبستگی پیرسون و ضریب β (بررسی گویه های ویژگی های شخصیتی)
170	جدول 5-6-3 : جدول ضریب همبستگی پیرسون و ضریب β (بررسی رابطه گویه های میزان مشارکت ، فعالیت مشارکتی و روحیه مشارکتی)
170	جدول 5-6-4 : جدول ضریب همبستگی پیرسون و ضریب β (بررسی گویه های اعتماد بنی فردی و اعتماد نهادی)
171	جدول 5-6-5 : جدول ضریب همبستگی پیرسون و ضریب β (بررسی گویه های عام گرایبی ، بیگانگی اجتماعی ، آینده گرایی و موقعیت کنترل)
172	جدول 5-6-6 : جدول آزمون تی مستقل (میزان مشارکت از لحاظ جنسیت)
173	جدول 5-6-7 : جدول آزمون تی مستقل (میزان مشارکت از لحاظ وضعیت تاهل)
173	جدول 5-6-8 : جدول آزمون تی مستقل (میزان مشارکت از لحاظ مقاطع تحصیلی)
174	جدول 5-6-9 : جدول آزمون تی مستقل (میزان مشارکت از لحاظ سن)
175	جدول 5-6-10 : جدول آزمون تی مستقل (میزان مشارکت از لحاظ وضعیت اشتغال)
176	جدول 5-6-11 : جدول آزمون تی مستقل (میزان مشارکت از لحاظ محل سکونت)

فصل اول : کلیات پژوهش

اعتماد تمامی جنبه های زندگی بشری را شکل می دهد و زندگی اجتماعی را ممکن و آسان می سازد. اعتماد اجتماعی¹، یکی از جنبه های مهم روابط اجتماعی است. این مفهوم از آغاز طرح مباحث مربوط به علوم اجتماعی، اندیشه صاحب نظران این حوزه را به خصوص در رشته های جامعه شناسی، روان شناسی اجتماعی، اقتصاد و علوم سیاسی به خود معطوف داشته است. این عطف توجه از حیث محتوا و سطح تحلیل، در میان صاحب نظران متعدد برخوردار از تفاوت بوده است، لیکن حاصل آن موجب غنای نظری و تجربی ادبیات اعتماد شده است.

به نظر زتومکا² توجه به اعتماد اجتماعی ایده جدیدی نیست بلکه یک جریان فکری چندین قرنی است. به نظر او برخورداری جامعه جدید از ویژگیهای منحصر به فردی چون آینده گرایی، وابستگی متقابل شدید، گستردگی و تنوع جوامع، تزايد نقش ها و تمایز اجتماعی، بسط نظام انتخاب، پیچیدگی نهادها و افزایش ابهام، ناشناختگی، گمنامی و غریبه بودن نسبت به محیط اجتماعی توجه به اعتماد اجتماعی و نقش آن در حیات اجتماعی را واقعیتی جدی نموده است، علاوه بر این به نظر زتومکا در حوزه علوم اجتماعی شاهد رشد نوعی جهت گیری فرهنگ گرایانه³ هستیم که در خود نوعی چرخش از مفاهیم سخت⁴ به مفاهیم نرم⁵ را دارد (Sztompka, 1999: 14). چنین چرخشی زمینه توجه عمیق تر به مفاهیم اعتماد را به دنبال داشته است. به گونه ای که در طی دو دهه گذشته شاهد موج جدیدی از مباحث مربوط به اعتماد در ادبیات علوم اجتماعی به ویژه جامعه شناسی هستیم.

زتومکا دلایل توجه به مفهوم اعتماد در جامعه شناسی و مباحث مربوط به فرهنگ را چنین

مطرح می نماید (همان: 15-16):

¹ . Social Trust

² . Sztompka

³ . Culturalistic Orientation

⁴ . Hard

⁵ . Soft

1- اعتماد بعد مهمی از فرهنگ مدنی است.

2- اعتماد بعد مهمی از جامعه مدنی است و پیوند نزدیکی با اجتماع متجانس شهروندان، تعهد و وفاداری آنها به اقتدار سیاسی دارد.

3- اعتماد شاخص مهم سرمایه اجتماعی و فرهنگی است .

4- اعتماد با ارزش‌های فرامادی پیوند دارد به گونه ای که کیفیت زندگی و بهزیستی روانی

پیوستگی مستحکمی با اعتماد تعمیم یافته دارد.

5- اعتماد یکی از عناصر صلاحیت و کفایت تمدنی است. آن پیش‌نیازی برای مشارکت

سیاسی، اقدامات کارفرمایانه و آمادگی برای اخذ فن آوری جدید است.

اعتماد اجتماعی بستر تعاملات و روابط اجتماعی و کانون مفهوم سرمایه اجتماعی، سازوکاری

برای ایجاد انسجام و وحدت در نظام‌های اجتماعی و تسهیل‌گر مشارکت، تعاون اجتماعی، پرورش

ارزش‌های جوانان سالارانه، موجب پیوند وثیق شهروندان با نهادهای مختلف اجتماعی و ارتقا اثر

بخشی و مشروعیت نهادهای اجتماعی است.

اعتماد اجتماعی همچنین زمینه‌ساز جامعه مدنی است که ویژگی اساسی آن پیوستن داوطلبانه

افراد به اتحادیه‌ها، تشکل‌ها، اصناف، احزاب و انجمن‌ها است. اعتماد اجتماعی تمایل افراد را برای

همکاری با گروه‌ها افزایش می‌دهد و از این طریق شبکه‌ای پررونق و بانشاط از تجمع‌های داوطلبانه

در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی ایجاد می‌کند که از طریق آنها جوانان امور خود را اداره می‌کنند.

در نهایت اعتماد اجتماعی رضایت را جانشین اجبار می‌سازد.

از این رو می‌توان گفت، اعتماد اجتماعی یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی است که زمینه‌ساز

مشارکت و همکاری میان اعضای جامعه می‌باشد. اعتماد اجتماعی مبادلات را در زمینه‌های مختلف

اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی سرعت می‌بخشد. در فضای مبتنی بر اعتماد اجتماعی

ابزارهایی چون زور و اجبار برای تضمین دادوستدها، کارایی خود را از دست می‌دهند و در عوض قصد افراد برای بازپرداخت‌ها و اعتقاد به درستکاری افزایش می‌یابد.

1-2- بیان مساله تحقیق

اعتماد در روابط بین انسان‌ها و کنش‌های آن‌ها نمود پیدا می‌کند. به خصوص در آن دسته از کنش‌هایی که جهت‌گیری معطوف به آینده را دارند و آن نوعی رابطه کیفی است که به تعبیر کلمن، قدرت عمل کردن را تسهیل می‌کند. (کلمن، 1377: 27). به نظر زتومکا، اعتماد در ارتباط با شک و تردید نسبت به کنش‌های احتمالی دیگران در آینده معنا پیدا می‌کند (sztopka, 1999: 14).

وقتی نسبت به آینده اطمینان قطعی داریم نیاز به اعتماد نداریم. اعتماد با عدم قطعیت و عدم کنترل آینده پیوند پیدا می‌کند به همین دلیل آن را منبعی بنیادی برای عمل کردن دانسته‌اند. اعتماد انتظارات مناسب در مورد کنش‌های دیگران است، کسانی که نسبت به انجام کنش‌شان تعهد دارند. رابطه متقابل، انتظارات و اقدام به کنش مساعد تشکیل جوهر و محتوای اعتماد را می‌دهند به گونه‌ای که نوع انتظاراتی که باید برآورده شوند محتوای اعتماد را تغییر می‌دهند و به آن خصلت نسبی بودن را اعطا می‌نمایند. زیرا انتظارات مربوط به اعتماد با توجه به ماهیت موضوعاتی که معطوف به اعتماد هستند تغییر می‌یابد. انتظار از حکومت با انتظار از یک شرکت تجاری متفاوت است و حتی در درون دستگاه حکومت نوع انتظار از قوا و بخش‌های مختلف صورت یکسانی ندارد. البته این تفاوت عمدتاً ناشی از وجود انتظارات مختلفی است که هر کدام قرین با اعتماد ویژه‌ای هستند. اعتماد را می‌توان نوعی انتظار نتایج دانست که از یک طرف می‌تواند بر مبنای اقدام مورد انتظار طرف دیگر، در یک تعامل که مشخصه اصلی آن عدم اطمینان است، فهمید. بر این اساس اعتماد عمومی یعنی انتظار عموم از دریافت پاسخ مثبت به خواسته‌هایشان از طرف متولیان امور عمومی، لذا اعتماد به عنوان مبنایی برای نظم اجتماعی در سطوح تحلیلی مختلف است (الوانی و دانایی فر، 1380: 8).

بررسی اعتماد در مناسبات اجتماعی می‌تواند پاسخی به این پرسش باشد که تا چه حد در جامعه مناسبات اجتماعی جدید پذیرفته شده و از مشروعیت لازم برخوردار است. همچنین اینکه تا چه حد نقش‌های اجتماعی جدید از شفافیت لازم برخوردار است. به عبارت دیگر تا چه میزان با پدیدار شدن چنین تمایزات اجتماعی، ارزش‌ها و هنجارهای لازم برای آن شکل گرفته است. آیا در درون روابط پیچیده جامعه تمایز یافته‌ای که در آن زندگی می‌کنیم نظم اجتماعی برقرار است، یا اینکه تغییرات اجتماعی حادث شده بیشتر جنبه فیزیکی و بیرونی داشته و هنوز لایه‌های میانی و درونی روابط اجتماعی تغییر نیافته است. به عبارت دیگر در جامعه تمایزات اجتماعی شکل گرفته اما همراه و همگام آن ارزش‌ها و هنجارهای لازم و مناسب پیدا نشده و جامعه ما از این حیث دچار نوعی تاخر فرهنگی است. در هر حال جامعه ما نیز در حرکت تحولی خود جوش به خصوص در دوره معاصر به شدت تمایز یافته شده است و تمایزات اجتماعی در آن گسترده شده و شبکه روابط اجتماعی پیچیده گردیده است. اما آنچه مهم است این است که با تمایزپذیری اجتماعی حاصل شده آیا روابط میان بخش‌ها نیز الگومند شده است یا خیر؟

لذا، می‌توان گفت مساله اصلی در این پژوهش عبارت است از: **تأثیر اعتماد دانشجویان بر**

مشارکت آنان در فعالیت‌های فوق برنامه چقدر است؟

3-1- اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق

موضوع سنجش میزان اعتماد از دو جنبه نظری و کاربردی حائز اهمیت است. تحقیقی بنیادی است از این‌رو که موجب شناخت بیشتر این بعد از جامعه‌شناسی می‌شود. تحقیقی کاربردی است، زیرا می‌توان با شناخت متغیرهای موثر بر اعتماد از نتایج آن در برنامه ریزی و سیاست‌گذاری استفاده کرد.

اعتماد عنصر اصلی و سازنده نظم اجتماعی و مقوم آن می‌باشد. اهمیت بحث اعتماد در تعاملات

اجتماعی و کارکردهایی که برای جامعه دارد، ضرورت پرداختن بر مسئله اعتماد را قابل توجه می‌سازد. در فضای مبتنی بر اعتماد، ابزارهایی چون زور و کنترل رسمی ضرورت خود را از دست داده و افراد بر پایه حسن ظن در روابط اجتماعی به مبادلات در جامعه می‌پردازند. بنابراین اعتماد زمینه باز همکاری و مشارکت اعضای جامعه می‌باشد. به طوری که با فقدان آن پیوندهای مشترک بین اعضا متزلزل می‌گردد.

اعتماد واقعیتی اجتماعی، فرهنگی است که ریشه در زمینه‌ها و تجارب اجتماعی تاریخی یک جامعه دارد. زمانی که در یک جامعه فرهنگ اعتماد ظهور می‌یابد و در نظام هنجاری جامعه ریشه می‌دواند تبدیل به عامل توانمندی می‌شود که آثار و کارکردهای زیادی را در سطوح مختلف از خود بر جای می‌گذارد. اعتماد به یکدیگر بخشی از نشانگان فرهنگی پایداری است که به بقای دموکراسی منجر می‌شود (اینگلهارت، 1374: 36).

در این راستا می‌توان گفت، اهمیت اعتماد در تعاملات اجتماعی تا بدان حد است که می‌توانیم بگوئیم که اگر اعتماد میان اعضای جامعه نباشد و یا اندک باشد تعاملات و روابط میان افراد جامعه از تنظیم خارج می‌شود و روابط پایدار میان اعضای جامعه کمتر برقرار می‌شود. جامعه مرکب است از افرادی که نقش‌های متفاوتی را بر عهده دارند و هر کدام پاسخگوی نیازهای اجتماعی اند و هر نقش محل مراجعه اعضای دیگر است. در واقع افراد با نقش ویژه خود کارکردی را برای سایر اعضای جامعه عرضه می‌دارند. در این بین وجود اعتماد متقابل بر شکل‌گیری تعاملات و تداوم آن امری ضروری به نظر می‌رسد و در مقابل فقدان آن روابط میان افراد را بدان سوی متمایل می‌سازد که هر کسی تنها به طور افراطی در اندیشه نفع شخصی خویش باشد و به منافع همگانی کم‌تر عنایت کند. زمانی که هر کس منافع خویش را بدون توجه به منافع دیگران و مجموعه قواعد پذیرفته شده، می‌خواهد دنبال کند، پیوندهای مشترک و بادوام میان افراد متزلزل می‌گردد. این تردید در جامعه‌ای که فضای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی آن ناپایدار و دائما در حال تغییر باشد، بیشتر ملاحظه می‌شود.

ناپایداری نظم اجتماعی تا حدی ناشی از وضعیت و موقعیت در حال توسعه ای جامعه نیز خواهد بود. جامعه امروزی ما نیز جامعه ای در حال توسعه است که دارای بحران‌ها و بی‌نظمی‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. بررسی وضعیت اعتماد به‌عنوان عنصر اصلی ارتباطات اجتماعی در میان مردم، نهادهای دانشگاهی، نقش‌ها و پایگاه‌ها که عناصر اصلی اجتماع را تشکیل می‌دهند، وضعیت اجتماعی موجود را برای سیاست‌مداران و برنامه‌ریزان کشور در تمامی سطوح روشن می‌نماید.

بررسی میزان اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز ساری و شناخت عوامل تقویت کننده و یا تضعیف کننده آن برای داشتن برنامه ریزی درست، با توجه به این که مرکز دانشگاهی در حال توسعه و رو به رشد است و هر روز شاهد تغییر و تحولات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می‌باشد، لازم و ضروری است.

4-1- اهداف تحقیق

هدف از پژوهش، ارائه پاسخ‌ها و توضیحات کامل به سوالات تحقیق است. لذا نگارنده قصد دارد با بررسی آراء صاحب نظران و آمارهای موجود به بررسی شناخت تاثیر اعتماد اجتماعی بر مشارکت اجتماعی در بین دانشجویان بپردازند. در جهت انجام این پژوهش، با استفاده از بررسی و تحلیل کیفی محتوای تئوری‌های مربوطه و تحلیل کمی آماری در ارتباط با اعتماد اجتماعی دانشجویان، مورد تجزیه و تحلیل، تبیین و تفسیر می‌شود.

این تحقیق در راستای نیل به پاسخ‌هایی برای سؤالات، اهدافی را دنبال می‌کند که هادی معرفتی و روشی این مطالعه‌اند. این اهداف در دو دسته: (1) هدف کلی و (2) اهداف اختصاصی قابل تقسیم می‌باشند: